

Téma 18 - Křest a biřmování

Křest uděluje křesťanovi ospravedlnění. Biřmováním je křestní dědictví biřmovance doplněno o nadpřirozené dary charakteristické pro křesťanskou zralost.

16.01.2018

PDF ► [Křest a biřmování](#)

.....

1. Biblické základy a ustanovení

Mezi četnými starozákonními předobrazy křtu vyniká celosvětová potopa, přechod přes Rudé moře a obřízka, neboť je o nich výslovně zmínka v Novém zákoně ve spojitosti s touto svátostí (srov. 1 Petr 3, 20–21; 1 Kor 10, 1; Kol 2, 11–12). U Křtitele se obřad s vodou, třebaže ještě nemá spásný účinek, spojuje se sloupy budoucího katechumenátu – s doktrinální přípravou, s obrácením a s touhou po milosti.

Ježíš je pokřtěn ve vodách Jordánu na počátku své veřejné služby (srov. Mt 3, 13–17) ne z nutnosti, ale z vykupitelské solidarity. Při této příležitosti je voda definitivně označena za materiální prvek svátostného znamení. Dále se otevírají nebesa, sestupuje Duch v podobě holubice a hlas Boha Otce potvrzuje Kristovo Boží synovství:

jsou to události, které zjevují na Hlavě budoucí církve, co se později uskuteční svátostným způsobem na jejích členech.

Později dochází k setkání s Nikodémem, během nějž Ježíš potvrzuje pneumatologické pouto mezi křestní vodou a spásou, z něhož vyplývá potřeba křtu: „Jestliže se nenarodí někdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do Božího království“ (Jan 3, 5).

Velikonoční tajemství propůjčuje křtu jeho spasitelskou hodnotu; Ježíš totiž „mluvil o svém utrpení, které měl podstoupit v Jeruzalémě, jako o „křtu“, kterým má být pokřtěn (Mk 10, 38; srov. Lk 12, 50). Krev a voda, jež vytryskly z probodeného boku ukřižovaného Ježíše, jsou znameními křtu a eucharistie, svátostí nového života“ (Katechismus, 1225).

Před svým vystoupením na nebesa říká Pán svým apoštolům: „Jděte

tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a uče je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal“ (Mt 28, 19–20). Tento příkaz je od Seslání Ducha svatého věrně naplňován a naznačuje prvořadý cíl evangelizace, jež je stále aktuální.

S odkazem na tyto texty říká sv. Tomáš Akvinský, že ustanovení křtu bylo několikeré: pokud jde o materii při Kristově křtu; jeho nezbytnost byla potvrzena v Janově evangeliu 5, 3; začal se používat, když Ježíš vyslal své učedníky kázat a křtít; jeho účinnost pochází z Kristova utrpení; jeho šíření bylo nařízeno v Matoušově evangeliu 28, 19. ¹

2. Ospravedlnění a účinky křtu

V listě Římanům 6, 3–4 čteme: „Copak nevíte, že my všichni, kteří jsme byli křtem ponoření v Krista Ježíše, byli

jsme tím křtem ponoření do jeho smrti? Tím křestním ponořením do jeho smrti byli jsme spolu s ním pohřbeni. A jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých Otcovou slávou, tak i my teď musíme žít novým životem.“

Křest, který ve věřícím obnovuje přebývání Ježíše Krista na zemi a jeho spasitelskou činnost, uděluje křesťanovi ospravedlnění. Stejně tak říká list Kolosanům 2, 12: „Křtem jste byli spolu s Kristem položeni do hrobu, a tím také zároveň s ním vzkříšeni, protože jste uvěřili v moc Boha, který ho vzkřísil z mrtvých.“

Nyní se připojuje vliv víry, skrze niž se spolu s křestním obřadem

„oblékáme v Krista“, jak potvrzuje list Galaťanům 3, 26–27: „Vy všichni jste totiž Boží děti skrze víru v Ježíše Krista, vy všichni, pokřtění v Krista, oblékli jste se v Krista.“

Ospravedlnění křtem se projevuje konkrétními účinky v duši křesťana, o nichž teologie hovoří jako o

uzdravujících a pozdvihujících. První účinky se vztahují na odpuštění hříchů, jak naznačuje kázání sv.

Petra: „Obrátte se! A každý z vás ať se dá pokřtít ve jménu Ježíše Krista, aby vám byly odpuštěny hříchy, a jako dar dostanete Ducha svatého“ (Sk 2, 38). To zahrnuje prvotní hřích a u dospělých i všechny osobní hříchy. Je také odpuštěn veškerý časný a věčný trest. V pokřtěném však zůstávají „některé časné následky hříchu, jako bolesti, nemoc, smrt nebo životní křehkosti v podobě charakterové slabosti atd., a také náklonnost ke hříchu, kterou tradice nazývá žádostivost nebo v přeneseném smyslu „podněcování ke hříchu“ (*fomes peccati*)“ (Katechismus, 1264).

Pozdvihující účinek křtu spočívá ve vylití Ducha svatého; „Neboť my všichni jsme byli pokřtěni jedním Duchem“ (1 Kor 12, 13). Protože se jedná o stejného „Kristova Ducha“ (Řím 8, 9), dostáváme „ducha těch,

kdo byli přijati za vlastní“ (Řím 8, 15), jako děti v Synu. Bůh uděluje pokřtěnému posvěcující milost, milosti božské a mravní a dary Ducha svatého.

Spolu s milostí „křest vtiskuje křesťanovi nezrušitelné duchovní znamení (charakter) jeho příslušnosti ke Kristu. Toto znamení nesmaže žádný hřích, i když hřích zabraňuje křtu, aby přinášel ovoce spásy“ (Katechismus, 1272).

Jako jsme byli pokřtěni v jednom Duchu „v jedno tělo“ (1 Kor 12, 13), je naše začlenění v Krista současně začleněním do církve a v ní jsme spojeni se všemi křesťany, a to i s těmi, kteří nejsou v plné jednotě s katolickou církví.

Nakonec si připomeňme, že pokřtění jsou „rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid patřící Bohu jako vlastnictví, abyste rozhlašovali, jak veliké věci vykonal

ten, který vás povolal ze tmy ke svému podivuhodnému světlu“ (1 Petr 2, 9): podílí se tedy na všeobecném kněžství věřících a „mají závazek vyznávat před lidmi víru, kterou dostali od Boha prostřednictvím církve“ (LG 11), a účastnit se apoštolské a misijní činnosti Božího lidu“ (Katechismus, 1270).

3. Nezbytnost křtu

Novozákonní katecheze říká s rozhodností o Kristu, že „pod nebem není lidem dáno žádné jiné jméno, v němž bychom mohli dojít spásy“ (Sk 4, 12). A protože být „pokřtěn v Kristu“ je jako být „oblečen v Krista“ (Gal 3, 27), je třeba chápat v plné síle Ježíšova slova, podle nichž „kdo uvěří, bude spasen; kdo však neuvěří, bude zavržen“ (Mk 16, 16). Z toho vychází víra církve v nezbytnost křtu ke spáse.

Je třeba chápat tato slova ve světle opatrné formulace učitelského úřadu církve: křest je nezbytný ke spáse pro ty, jimž bylo hlásáno evangelium a kteří měli možnost žádat o tuto svátost (srov. Mk 16, 16). Církev nezná kromě křtu jiný prostředek, aby zajistila vstup do věčné blaženosti; proto se varuje toho, aby zanedbávala poslání přijaté od Pána dát se znovuzrodit „z vody a Ducha“ všem těm, kteří mohou být pokřtěni. *Bůh spojil spásu se svátostí křtu, nicméně on sám není na své svátosti vázán* : (Katechismus, 1257).

Existují totiž zvláštní situace, v nichž lze obdržet hlavní plody křtu bez svátostného zprostředkování. Jelikož však zde není svátostné znamení, není jistota udělené milosti. To, co církevní tradice nazývá křtem krve a křtem touhy, nejsou „přijaté úkony“, ale soubor okolností, které se sbíhají u jednoho subjektu, přičemž okolnosti rozhodují o tom, zda lze

hovořit o spáse. Rozumí se tím „pevné přesvědčení, že ti, kteří podstoupili smrt pro víru, aniž ještě přijali křest, jsou pokřtěni svou vlastní smrtí pro Krista a s ním“ (Katechismus, 1258). Obdobně církev říká, že „každý člověk, který hledá pravdu a plní Boží vůli tak, jak ji poznává, může být spasen, i když nepoznal Kristovo evangelium a jeho církev. Dá se předpokládat, že by tyto osoby projevily výslovnou *touhu po křtu*, kdyby poznaly, že je nezbytný“ (Katechismus, 1260).

Situace křtu krve a touhy nezahrnuje situaci dětí, které zemřely bez křtu. „Církev nemůže nic jiného, než je svěřit Božímu milosrdenství, jak to také dělá při pohřebních obřadech“; avšak právě víra v milosrdenství Boha, který chce, aby se všichni lidé spasili (srov. 1 Tim 2, 4), nám dovoluje doufat, že je nějaká cesta spásy pro děti, které umírají bez křtu (srov. Katechismus, 1261).

4. Liturgické slavení křtu

„Přijímací obřady“ mají náležitě rozpoznat vůli kandidátů křtu nebo jejich rodičů přijmout svátost a vzít na sebe její důsledky. Poté následují biblická čtení, jež dokreslují křestní tajemství a jsou komentována v kázání. Následuje vzývání přímluvy svatých, do jejichž společenství bude kandidát začleněn; modlitbou exorcismu nad katechumeny a jejich pomazáním olejem se naznačuje Boží ochrana proti útokům ďábla.

Následně je požehnána voda slovy s hlubokým katechetickým významem, jež dávají liturgickou podobu spojení vody a Ducha. Víra a obrácení se zpřítomňují prostřednictvím vyznání víry v Trojjediného Boha a zřeknutí se satana a hříchu.

Nyní se vstupuje do svátostné fáze obřadu „koupelí ve vodě a slovem“ (Ef 5, 26). Omytí, ať už litím, nebo ponořením, musí být provedeno tak,

aby voda stékala po hlavě, a tak naznačovala skutečné očistění duše. Platnou materií svátosti je pravá voda. Zatímco udělovatel křtu lije třikrát vodu na hlavu kandidáta, nebo ji ponořuje do vody, pronáší slova: „N., já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“.

Pokřestní (neboli vysvětlující) obřady osvětlují proběhlé tajemství. Hlava křtěnce je pomazána (pokud bezprostředně nenásleduje biřmování), aby se naznačila jeho účast na všeobecném kněžství a poukázalo se na budoucí pomazání svatým křížmem. Je předáno bílé roucho jako výzva k uchování křestní nevinnosti a jako symbol nově uděleného života. Svíce zažehnutá od paškálu symbolizuje Kristovo světlo, jež bylo pokřtěnému předáno, aby žil jako dítě světla. Obřad *effeta*, prováděný na uších a ústech křtěnce, má naznačovat postoj naslouchání a hlásání Božího slova. Závěrečná

modlitba Otčenáše před oltářem – u dospělých v rámci eucharistické liturgie – naznačuje nový stav dítěte Božího.

5. Udělovatel a příjemce křtu

Řádným udělovatelem křtu je biskup a kněz, v latinské církvi i jáhen. V případě nutnosti může křtít každý, i nepokřtěný, má-li úmysl konat to, v co církve věří, když tak koná.

Křest je určen všem, kdo ho ještě neobdrželi. Nezbytné vlastnosti kandidáta závisí na tom, zda se jedná o dítě, nebo dospělého. Ti první, kteří ještě neumí používat rozum, mají obdržet tuto svátost během prvních dnů života, jak jen to dovolí jejich zdraví a zdraví matky: postupovat jinak je, vyjádřeno slovy sv.

Josemaríi, „závažným útokem proti spravedlnosti a lásce“. ² Křest totiž, jako dveře do života milosti, je naprosto nezaslouženou událostí, pro

jejíž platnost stačí, aby nebyl odmítnut; víra kandidáta, která je nutně vírou církevní, se také zpřítomňuje ve víře církve. Existují nicméně určité hranice v praxi křtu dětí: je neplatný, pokud chybí souhlas rodičů nebo neexistuje dostatečná záruka budoucí výchovy v katolické víře. Vzhledem k poslední zmíněnému se za kmotra ustanovují osoby, které vedou příkladný život.

Dospělí kandidáti se připravují prostřednictvím katechumenátu sestaveného podle toho, jaká je místní praxe, s úmyslem obdržet v rámci stejného obřadu také biřmování a první svaté přijímání. Během tohoto období je dobré vzbuzovat touhu po milosti, což zahrnuje úmysl přijmout svátost, která je podmínkou platnosti. To je spojeno s postupnou doktrinní přípravou, která má v kandidátovi vzbudit nadpřirozenou ctnost víry, a s opravdovým obrácením srdce,

které může umožnit radikální změnu v životě kandidáta.

Biřmování

1. Biblické a historické základy

Proroctví o Mesiáši oznámila, že „na něm spočine duch Hospodinův“ (Iz 11, 2) a že to bude spojeno s jeho vyvolením jako toho, kdo je poslán: „Zde je můj služebník, jehož podepírám, můj vyvolený, v němž jsem měl zalíbení. Vložil jsem na něho svého ducha, aby hlásal soud pronárodům“ (Iz 42, 1). Prorocký text je ještě výmluvnější, když je vložen do úst Mesiáše: „Duch Panovníka Hospodina je nade mnou. Hospodin mne pomazal k tomu, abych nesl radostnou zvěst pokorným“ (Iz 61, 1).

Něco podobného je oznamováno i celému Božímu lidu; Bůh nám, členům (Božího lidu), říká: „Vložím

vám do nitra svého ducha; učiním, že se budete řídit mými nařízeními“ (Ez 36, 27); a u proroka Joela je zdůrazňována univerzalita tohoto rozšíření: „Rovněž na otroky a otrokyně vyleji v oněch dnech svého ducha“ (Jl 3, 2).

V tajemství vtělení se uskutečňuje proroctví o Mesiáši (srov. Lk 1, 35) potvrzené, doplněné a veřejně projevené při pomazání v řece Jordánu (srov. Lk 3, 21–22), kdy na Krista sestupuje Duch v podobě holubice a hlas Otce aktualizuje proroctví o vyvolení. Sám Pán se představuje na počátku své služby jako Hospodinův pomazaný, na němž se naplňují proroctví (srov. Lk 4, 18–19), a nechává se vést Duchem (srov. Lk 4, 1; 4, 14; 10, 21) až do samotného okamžiku své smrti (srov. Žid 9, 14).

Dříve, než za nás Kristus obětoval svůj život, slibuje, že pošle Ducha (srov. Jan 14, 16; 15, 26; 16, 13), jak se

také stane o letnicích (srov. Sk 2, 1–4) s výslovným odkazem na Joelovo proroctví (srov. Sk 2, 17–18), a tak zahajuje všeobecné poslání církve.

Sám Duch vylitý v Jeruzalémě na apoštoly je jimi předáván pokřtěným skrze vkládání rukou a skrze modlitbu (srov. Sk 8, 14–17; 19,6); tato praxe se v prvotní církvi stane tak známou, že je dosvědčena v listě Židům jako součást „počátečního učení“ a „základních témat“ (Žid 6, 1–2). Biblický obraz je završen pavlovskou a janovskou tradicí, která spojuje pojmy „pomazání“ a „znamení“ s Duchem vylitým na křesťany (srov. 2 Kor 1, 21–22; Ef 1, 13; 1 Jan 2, 20.27). Pomazání kandidáta vonným olejem nalezlo své liturgické vyjádření již v nejstarších dokumentech.

Ty samé dokumenty dosvědčují prvotní obřadní jednotu tří svátostí uvedení do křesťanského života

udělovaných během slavení velikonočních obřadů v katedrále, jimž předsedá biskup. Když se křesťanství rozšířilo mimo města a křest dětí se stal masivní záležitostí, nebylo již možné provádět prvotní praxi. Zatímco na západě je biřmování vyhrazeno biskupovi a je odděleno od křtu, na východě je zachována jednota svátostí uvedení do křesťanského života, které jsou novorozeněti uděleny knězem současně. S tím je na východě spojená vzrůstající důležitost pomazání různých částí těla *myronem*; na západě má vkládání rukou podobu povšechného vložení rukou na všechny biřmovance, zatímco každý z nich je pomazán na čele.

2. Liturgický význam a svátostné účinky biřmování

Křižmo, skládající se z olivového oleje a balzámu, je požehnáno pouze

a jedině biskupem nebo patriarchou během mše se svěcením olejů (na Zelený čtvrtek). Pomazání biřmovance svatým křížmem je znamení jeho zasvěcení.

„Prostřednictvím biřmování se křesťané, tedy ti, kteří jsou pomazaní, mnohem víc podílejí na poslání Ježíše Krista a na plnosti Ducha svatého, jímž je vrchovatě naplněn, takže celý jejich život šíří líbeznou vůni Kristovu (srov. 2 Kor 2, 15).

Tímto pomazáním dostává biřmovanec „označení“, *pečeť* Ducha svatého“ (Katechismus, 1294–1295).

Tomuto pomazání předchází liturgie, uděluje-li se odděleně od křtu, s obnovou křestních slibů a vyznáním víry biřmovanců. „Z toho jasně vyplývá, že biřmování navazuje na křest“ (Katechismus, 1298). V římské liturgii poté následuje *extensio manuum* biskupa na všechny biřmovance, který přitom pronáší nahlas modlitbu s hlubokým

epiklektickým významem (to je vzývání a prosba). Pak se přistupuje k podstatnému svátostnému obřadu, který se uskutečňuje „prostřednictvím pomazání křížem na čelo, spolu s vkládáním ruky a prostřednictvím slov: „Přijmi pečeť darů Ducha svatého“. Ve východních církvích se pomazání provádí na nejvýznamnějších částech těla a je doprovázeno formulí: „Pečeť daru, kterým je Duch svatý““ (Katechismus, 1300). Obřad je zakončen políbením pokoje, který je projevem církevního společenství s biskupem (srov. Katechismus, 1301).

Biřmování je tedy vnitřně spojeno s křtem, ačkoli to nemusí být nezbytně vyjádřeno ve stejném obřadu.

Biřmováním je křestní dědictví biřmovance doplněno o nadpřirozené dary charakteristické pro křesťanskou zralost. Biřmování se uděluje pouze jednou, neboť „vtiskuje do duše nezrušitelné

duchovní znamení, „charakter“; ten je pak znamením toho, že Ježíš Kristus vtiskl křesťanovi pečeť svého Ducha a přitom ho oděl mocí shůry, aby byl jeho svědkem“ (Katechismus, 1304). Skrze biřmování dostávají křesťané ve zvláštní hojnosti dary Ducha svatého, jsou pevněji spojeni s církví a „jsou ještě více povinni šířit a bránit víru slovem i skutkem“. ³ _

3. Udělovatel a příjemce svátosti

Jako nástupci apoštolů jsou „původními udělovateli svátosti biřmování“ pouze biskupové. ⁴ _ V latinském obřadu je původním udělovatelem svátosti biřmování výlučně biskup; kněz může platně biřmovat pouze v případech stanovených obecnou legislativou (křest dospělých, přijetí do katolického společenství, biskupské zrovnoprávnění, nebezpečí smrti), dostane-li k tomu zvláštní pověření

nebo ho v tom okamžiku doprovází za tímto účelem biskup. Ve východních církvích je řádným udělovatelem svátosti biřmování i kněz, který musí vždy používat křížmo posvěcené patriarchou nebo biskupem.

Jako svátost uvedení do křesťanského života je biřmování určeno všem křesťanům a ne jen některým vyvoleným. V latinském obřadu je udělováno tehdy, když je kandidát ve věku, kdy začíná rozlišovat: konkrétní věk závisí na místní praxi, která má respektovat uvádějící povahu svátosti. Je vyžadováno předchozí poučení, opravdový úmysl a stav milosti.

Philip Goyret

Základní literatura

– Katechismus katolické církve, 1212–1321.

– Kompendium katechismu katolíckej cirkvi, 251–270.

1Srov. sv. Tomáš, *In IV Sent.*, d. 3, q. 1, a. 5, sol. 2.

2Sv. Josemaría, *Jít s Kristem*, 78.

32. vatikánský koncil, konst. *Lumen gentium*, 11.

4Tamtéž, 26.

© *Fundación Studium*, 2016

.....

pdf | dokument generován automaticky
z <https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/tema-18-krest-a-birmovani/> (05.08.2025)